

Alicja Pstyga
Uniwersytet Gdański

Rzeczywistość medialna w przekładzie: między ekwiwalencją przekładową a strefą nieprzekładu

Streszczenie

Różnice międzyjęzykowe i kulturowe odmienności obrazów świata ujawniają się w przekładzie tekstów prasowych. W tym wypadku dodatkowym problemem staje się sama rzeczywistość medialna, która w tekście przełożonym z reguły ulega znaczącej transformacji. Fakt ten nie wynika wyłącznie z problemów ekwiwalencji przekładowej, ale w równym stopniu z selekcji materiału, dokonywanych skrótów przekładanych tekstów, a w konsekwencji pomijania fragmentów tekstów oryginału. Teksty przekładu, skierowane do innego odbiorcy, który czyta je już z innym nastawieniem, niejednokrotnie przedstawiają – jako rezultat doboru informacji i sposobu jej ustrukturyzowania – inną (zmodyfikowaną bądź zniekształconą) tekstową rzeczywistość medialną.

Słowa kluczowe: rzeczywistość medialna, teksty prasowe, ekwiwalencja, przekład.

Media reality in translation: between the equivalence and the area of non-translation

Abstract

The interlingual and intercultural differences between the linguistic world images appear in the translation process of media texts. Media reality becomes an additional problem in this particular case, because during the translation process it is also transformed heavily. This is caused not only by the nature of equivalence-related problems, but also by the selection process of the source material and by summarising the translated texts. As a result, parts of the original text are missing. The final, translated texts are aimed at another target audience, who reads them with a diverse attitude. They often present, following the process of selecting and structuring of information, a different (modified or deformed) textual media reality.

Key words: media reality, media texts, equivalence, translation.

Uwagi wstępne

Tom „Polszczyzna w tekstach przekładu”¹ odsłania możliwości i bogactwo współczesnej polszczyzny. Prace składające się na tę monografię, dotyczące problemów

¹ *Słowo z perspektywy językoznawcy i tłumacza*, t. V: *Polszczyzna w tekstach przekładu*, red. A. Pstyga, U. Mileuska-Stawiany, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2016.

przekładu na język polski różnego typu tekstów (w tym tekstów medialnych) oraz szczegółowych zagadnień natury językowej i kulturowej, dowodzą, że polszczyzna jest systemem otwartym, zróżnicowanym, elastycznym, dobrze odpowiadającym potrzebom jej użytkowników, w tym tłumaczy. Uwzględniając wymiar przekładowy – jak wynika z opracowań – ocena tekstów przełożonych winna być zatem dokonywana z perspektywy konkretnych wyborów translatorskich w ramach krytyki przekładu. Przedstawiając problemy polszczyzny w przekładzie, głównie w kontekście ekwiwalencji przekładowej i adekwatności, autorzy monografii wykazują, jak łączą się one z zagadnieniami rozumienia, interpretacji, kreatywności i trafności rozwiązań translatorskich, a także recepcji tekstu przełożonego.

W ramach proponowanych rozważań kontynuuję tę problematykę na podstawie tekstów prasowych – opublikowanych na łamach dwutygodnika „Forum” przedruków z prasy rosyjskojęzycznej oraz ich oryginałów – zamierzam bowiem zwrócić uwagę na problem, jakim, oprócz różnic systemowych między językami i kulturowej odmienności obrazów świata, staje się sama rzeczywistość medialna. Warto więc zaznaczyć rolę przekładu w komunikowaniu medialnym, konfrontując medialną wizję świata zawartą w tekstach oryginału oraz przekładu².

Rzeczywistość medialna a problem językowego ustrukturyzowania informacji

Podjmując problem medialnej wizji świata z perspektywy przekładu tekstów prasowych³, należałoby określić relacje między rzeczywistością medialną oryginału i przekładu, ustalić, z jaką i z czyją rzeczywistością styka się odbiorca tekstów udostępnianych w tłumaczeniu (aczkolwiek ta refleksja raczej nie towarzyszy czytelnikowi tekstu przełożonego).

Ogląd rzeczywistości jest konstruowany przez media komunikowania masowego i ich przekaz⁴. Tomasz Goban-Klas uznaje, że „Media tworzą («produkują») swoistą rzeczywistość wirtualną”⁵, zmediatyzowaną rzeczywistość, którą Katarzyna Skowronek

² Zob. J. Mikułowski-Pomorski, *Jak narody porozumiewają się ze sobą w komunikacji międzykulturowej i komunikowaniu medialnym*, TAIWPN Universitas, Kraków 2006; A. Pstyga, *Przekład w komunikowaniu medialnym. Wybrane zagadnienia na podstawie polskich przekładów rosyjskich tekstów prasowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2013; A. Pstyga, *Rzeczywistość medialna i medialny punkt widzenia a przekład* [w:] *Międzyjęzykowe i międzykulturowe konteksty współczesnego dyskursu publicznego*, red. A. Pstyga, U. Patocka-Sigłowy, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2017.

³ Niniejszy tekst jest efektem przemyśleń związanych z dyskusją wokół wykładów wygłoszonych na seminarium *Międzyjęzykowe i międzykulturowe aspekty dyskursu publicznego* (Gdańsk 2015).

⁴ Por. McQuail i jego interpretacje funkcji mediów.

⁵ T. Goban-Klas, *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 44.

i Mariusz Rutkowski⁶ porównują do symulakrów. Zdaniem Pawła Nowaka i Ryszarda Tokarskiego „Dzisiejsze środki masowego przekazu nie zdają [...] obiektywnej relacji z faktów, których nie mógł widzieć i w których nie mógł uczestniczyć odbiorca, ale komunikują o tych faktach, przedstawiając je z wybranego przez nadawcę medialnego punktu widzenia”⁷. Jak stwierdzają wskazani autorzy:

Odmienne ukształtowany opis realnego zdarzenia zależnie od przyjętego w makrointencji punktu widzenia określane bywa w literaturze jako «(medialny) obraz świata» lub «(medialna) wizja świata», dostrzegając przy tym «obligatoryjnie wpisany w nią podmiotowo-kulturowy punkt widzenia». Ów punkt widzenia w przekazie medialnym może mieć charakter subiektywny, jednostkowy, właściwy konkretnemu autorowi konkretnego tekstu, ale może być też wykładnikiem poglądów instytucjonalnych, np. zespołu redakcyjnego⁸.

Pytanie o tekstową rzeczywistość medialną jest zatem zasadne: zarówno w kontekście prac Denisa McQuaila⁹ i jego koncepcji mediów jako kreatora bądź lustra medialnej rzeczywistości, ale też – zwłaszcza z punktu widzenia odbiorcy – drogowskazu czy przewodnika, okna bądź forum, jak i podporządkowanych perswazji językowych konstrukcji medialnych obrazów świata¹⁰. Z perspektywy odbiorcy przedstawiana przez media rzeczywistość staje się jego doświadczeniem zapośredniczonym, a siła oddziaływania mediów (wpływając na świadomość oraz tożsamość społeczeństwa) powoduje, że odbiorca przekazów medialnych rzeczywistość medialną może uznawać za realną.

W kreowanej przez media wizji rzeczywistości¹¹ – mimo wspólnych kryteriów doboru informacji – pojawiają się rozbieżności. W tekstach medialnych stykamy się bowiem z problemami selekcji materiału, intencji nadawcy, perswazyjności, manipulacji oraz determinującej kształt przekazu (w zakresie ustrukturyzowania informacji) atrakcyjności medialnej¹². „W konsekwencji wydarzenie jest tylko jedno, ale medialnych wizji tego faktu tyle, ile różnych środków masowego przekazu” – konkludują Nowak i Tokarski¹³.

⁶ K. Skowronek, M. Rutkowski, *Media i nazwy. Z zagadnień onomastyki medialnej*, Lexis, Kraków 2004.

⁷ P. Nowak, R. Tokarski, *Medialna wizja świata a kreatywność językowa* [w:] *Kreowanie światów w języku mediów*, red. P. Nowak, R. Tokarski, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2007, s. 11.

⁸ *Ibidem*, s. 19

⁹ D. McQuail, *Teoria komunikowania masowego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

¹⁰ Zob. B. Skowronek, *Mediolingwistyka. Teoria, metodologia, idea*, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków 2013; K. Skowronek, M. Rutkowski, *op. cit.*; W. Pisarek, *Wstęp do nauki o komunikowaniu*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

¹¹ Por. P. Nowak, R. Tokarski, *op. cit.*, s. 13.

¹² Zob. m.in. J. Bralczyk, J. Wasilewski, *Język w mediach. Medialność języka* [w:] *Dziennikarstwo i świat mediów*, red. Z. Bauer, E. Chudziński, TAIWPN Universitas, Kraków 2010; W. Pisarek, *op. cit.*; A. Pstygą, *Przekład w komunikowaniu medialnym*, *op. cit.*

¹³ P. Nowak, R. Tokarski, *op. cit.*, s. 15.

Stanowiące podstawę tych rozważań (wybrane) dwuteksty prasowe – w ramach zapośredniczenia kontaktów z rzeczywistością społeczną – umożliwiają uwspólnienie oglądu¹⁴, ich autor występuje jako pośrednik między rzeczywistością relacjonowaną (realną), ale będącą poza osobistym udziałem odbiorcy, a niejednokrotnie również poza osobistym udziałem relacjonującego fakty dziennikarza. Owo zapośredniczenie doświadczenia dodatkowo komplikuje się, jeśli zostaną uwzględnione relacje przekładowe i perspektywa odbiorcy tekstu przełożonego. W komunikacji przekładowej tłumaczowi przypada bowiem rola pośrednika między językami, kulturami i wizjami rzeczywistości, również medialnej. Tłumacz jako pośrednik odczytuje wszelkie informacje jawne i niejawne tekstu wyjściowego, a następnie informacje te układa w tekst wtórny. Sposób językowego ujęcia, sposób mówienia o określonych faktach czy problemach zawsze będzie zawierać elementy różne w różnych wspólnotach językowych (i kulturowych) choćby ze względu na użycie frazeologii oraz znajomość (zwykle różnych) tekstów precedensowych, a przede wszystkim zróżnicowane procesy kategoryzacji i wartościowania. Ekwiwalencja w przekładzie (różna od systemowej), czyli relacja równoważności, jaką ustala się na poziomie oryginału i przekładu dla jednostek tekstowych, wymaga zatem poszukiwania odpowiedników dla jednostek przekładowych użytych w określonym tekście¹⁵.

Przedstawiane w prasie informacje, zamknięte w określonym językowo i kulturowo medialnym akcie komunikacyjnym (w tekście oryginału), w innym obszarze komunikacyjnym – jako teksty przekładu – zostają otwarte na cudze (tłumacza, redakcji) interpretacje, oceny i modyfikacje bądź zabiegi uatrakcyjniające (lub zniekształcające) przekaz. Ze względu na możliwe zmiany względem oryginału analizowane na potrzeby tej pracy dwuteksty stanowią więc szczególny rodzaj tekstów i relacji przekładowych, ponieważ polskie tłumaczenia rosyjskich oryginałów niejednokrotnie znacznie odbiegają od tekstów wyjściowych, niekiedy wydają się wręcz ich swobodnymi adaptacjami¹⁶.

Powracając zatem do postawionego już wcześniej pytania o rzeczywistość medialną, należy podkreślić, że porównanie tekstów oryginału i przekładu ujawnia kreowanie w mediach odpowiadającej nadawcy sytuacji komunikacyjnej, a poszczególne jednostki tekstowe stanowią jedynie element określonej całości. Jednakże w tym właśnie kontekście winniśmy uwzględnić wymiar negatywny przekładu: Balcerzanowską „strefę nieprzekładu”¹⁷, w której „miejsca nie do przełożenia” stykają się z brakiem

¹⁴ D. McQuail, *op. cit.*, s. 96.

¹⁵ Por. W. Chlebda, *Ekwiwalencja i ekwiwalenty: między słownikiem a tekstami* [w:] *Na tropach translacji. W poszukiwaniu odpowiedników przekładowych*, red. W. Chlebda, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2011, s. 23.

¹⁶ Ten problem przedstawiłam m.in. w monografii *Przekład w komunikowaniu medialnym*, *op.cit.*

¹⁷ Por.: „W każdym przekładzie pojawia się utajony – oddziaływujący jak apel o ponowny wysiłek translacji – nieprzekład, który ma charakter intersubiektywny i historycznoliteracki, w praktyce bowiem oznacza odmowę uznania danej oferty ekwiwalentyzacyjnej” – E. Balcerzan, *Tłumaczenie jako „wojna światów”*. W *kręgu translacji i komparatystyki*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2010, s. 101. Termin *nieprzekład*, wykorzystując jego strukturę formalną i potencjał semantyczny, modyfikuję, włączając w jego

całych fragmentów tekstów w wersji tłumaczonej¹⁸, co z kolei skłania do refleksji nie tylko nad przekładalnością tekstów czy wybranych jednostek tekstowych, lecz także nad stopniem symetrii między oryginałem a przekładem i możliwością osiągnięcia spójnej reprezentacji¹⁹, bezpośrednio łącząc się z pytaniem o przedstawianą w tekstach rzeczywistość medialną.

Między ekwiwalencją przekładową a strefą nieprzekładu: studium przypadku

Szczegółowość konkretnych przypadków wymaga indywidualnego rozpatrzenia każdego przykładu ze względu na modyfikacje oraz zabiegi kompensacyjne w tekście przełożonym, zmiany w zakresie punktu widzenia i samej funkcji tekstu przełożonego, ale też decyzje redakcji bądź tłumacza ze względu na narzucane ograniczenia miejsca. Proponuję więc, aby bliżej przyjrzeć się kilku wybranym fragmentom tekstów:

<p>[1a] Если вы заглянете в такие места, как Hudson на „Белорусской”, Standard на Китай-городе, Papa`s Place на Никольской, Bud House на „Пушкинской”, то увидите, что жизнь там бьет ключом.</p>	<p>Cudzoziemcy, którzy przyjechali do pracy w Moskwie, żyją własnym rytmem, innym niż powszechny tu schemat „praca, dom, piwo z kolegami w pobliskim barze”.</p>
<p>[1b] А вот обсуждение в группе Moscow Expats на Facebook – € жаркая дискуссия, чья кухня лучшая в мире. Понятное дело, всяк кулик хвалил свое болото.</p>	<p>—</p>
<p>[1c] Люк вспомнил лишь один случай, когда иностранец не смог прижиться в нашей стране: „Это был мой приятель, американец итальянского происхождения, который был похож на лицо кавказской национальности (особенно если пару дней не брился). Его замучили проверками документов в метро, и через пару месяцев он не выдержал и уехал”.</p>	<p>—</p>
<p>Владимир Гендлин, Идет экспат по городу („Коммерсантъ-Деньги” 2014).</p>	<p><i>Kroczy ekspat po Moskwie</i> (Władimir Giendlin, „Kommiersant-Dieŋgi”: „Forum” 2014, nr 24, s. 54–57).</p>

Tekst dotyczy ciekawego zjawiska społecznego we współczesnej rzeczywistości – ekspatów, czyli specjalistów, którzy opuścili ojczyznę, aby pracować za granicą. Na podstawie zestawienia wybranych fragmentów można dostrzec obecność odpowiedników przybliżonych: we fragmencie [1a] zamiast nazw lokali i miejsc, gdzie się znajdują, jest

zakres również miejsca opuszczone, miejsca, które bez śladu jakichkolwiek reminiscencji bądź napomknięć (np. przeniesienia informacji w skróconej postaci w inne miejsce, wykorzystanie w jakikolwiek sposób kluczowych dla pomijanej w przekładzie partii tekstu jednostek tekstowych bądź chwytów retorycznych).

¹⁸ Redakcja czasopisma, jak w wypadku dwutygodnika „Forum”, zastrzega sobie prawo do dokonywania skrótów i zmiany tytułów.

¹⁹ Szerzej ten problem omawiam w pracy A. Pstyga, *Rzeczywistość medialna i medialny punkt widzenia a przekład* [w:] *Międzyjęzykowe i międzykulturowe...*, op. cit.

uogólnienie – nazwa miasta: Moskwa; dokładnym odpowiednikiem przekładowym nie jest też sformułowanie *żyć własnym życiem*, nawet jeśli tłumacz dopowiada, że jest on *inny niż powszechny schemat*. Natomiast kolejne dwa fragmenty, w których między innymi wyraziście, nacechowane kulturowo jednostki poziomu frazeologicznego *всяк кулик хвалил свое болото* [1b] (w postaci kanonicznej *всяк кулик свое болото хвалит ‘каждый хвалит то, что ему близко, дорого’*), pojawiający się jako swoiste podsumowanie dyskusji o wyższości poszczególnych kuchni narodowych, i *лицо кавказской национальности* [1c], nacechowany negatywnie zwrot, który pojawił się w języku rosyjskim w związku z napływem ludności z Kaukazu (o dość charakterystycznych rysach twarzy i karnacji), giną i nie pojawiają się w żaden sposób w tekstowej przestrzeni przekładu wraz z pominiętymi partiami tekstu oryginału. Jak można wywnioskować z lektury obu tekstów (oryginału i przekładu), w wersji przełożonej opublikowanej w dziale *FORUM. OBYCZAJE* – tu myślę o fragmencie [1c] – zostały pominięte te partie tekstu, które łączą się z problemami natury politycznej i konfliktami narodowościowymi. Jest to prawdopodobnie klucz doboru układających się w spójną całość informacji (ze względu na konieczność skrócenia tekstu) zawartych w przekładzie.

Znacznie więcej trudności przysparza sformułowanie komentarza do kolejnej pary tekstów. Tekst w wersji polskiej jest znacznie krótszy: o około 60% tekst wyjściowy przewyższa objętość tekstu przełożonego²⁰, w którym jest podane nazwisko autora, źródło, jest też informacja o samym autorze:

<p>[2a] „Главное ввязаться в драку, а там видно будет” – этот принцип далеко не всегда себя оправдывал даже в наполеоновские времена, а уж на современном Востоке и подавно. Действия России в Сирии кажутся небрежно продуманной партией, в которой более или менее просчитаны только первые несколько ходов, без ясного представления о возможных дальнейших осложнениях</p>	<p>Grunt to zacząć bijatykę, a potem się zobaczy... Działania Rosji w Syrii sprawiają wrażenie niezbyt przemyślanej akcji.</p>
<p>Пытаюсь понять логику московского плана. Видимо, расчет был на то, что Запад настолько напуган исламскими экстремистами и потоком сирийских беженцев, что <u>закроет глаза</u> на что угодно. И от радости, что кто-то готов взять на себя <u>черную работу</u> в Сирии, забудутся даже Крым и Донбасс или, по крайней мере, они отойдут куда-то на дальний план. Таким образом, Россия выйдет из международной изоляции. Наверное, предполагалось, как это модно в Кремле, <u>убить сразу нескольких зайцев</u> одной военной операцией. И в конфронтации с Западом хотя бы на некоторое время взять паузу (пока экономика выправляется), и антизападного Асада у власти сохранить как опору против того же Запада, и все это под западные же аплодисменты. Ну, и если получится, то и "Исламскому государству" в самом деле хвост прищепить, и вообще свои позиции на Ближнем Востоке усилить. А собственному населению представить доказательство вновь обретенного величия.</p>	<p>Próbuję zrozumieć logikę moskiewskiego planu. Być może Kreml liczy na to, że Zachód jest tak przerażony działaniami islamskich ekstremistów i strumieniem syryjskich uchodźców, że <u>przyknie oko</u> na wszystko, co Rosja zechce zrobić. Tak bardzo się ucieszy, że ktoś chce wykonać <u>czarną robotę</u> w Syrii, iż puści w niepamięć Krym i Donbas, a w każdym razie przestaną one odgrywać ważną rolę. Rosja wyjdzie z izolacji. A <u>przy okazji</u> utrzyma przy władzy swojego sojusznika Baszara al-Asada i umocni swoją pozycję na Bliskim Wschodzie. Na użytek wewnętrzny zagra się na miłym sercu micie Rosji jako mocarstwa odzyskującego dawną potęgę i wielkość.</p>

²⁰ Jaśniejszym kolorem zostały zaznaczone fragmenty pominięte w przekładzie.

<p>[2b] Между тем, в случае провала сделки крупная региональная война становится более вероятной. И нельзя исключить ее перерастания в войну мировую. И последний вопрос – понравится ли российским суннитам, то есть большинству мусульман, такой поворот дела? Такое включение России в "шиитский коридор"? Думаю, что признаки серьезного недовольства не заставят себя ждать. И только внутри России план более или менее работает. Не 80 процентов, но большинство граждан вполне всем довольны. А в части рунета царит просто даже эйфория. В духе <u>блога любимицы</u> Кремля могучей спортсменки Марьяны Наумовой: "Ура! Дамаск наш! Ждем – СССР-2!" И мало кто особенно огорчился от того, как Совет Федерации – в одночасье, практически мгновенно – принял постановление, дающее Путину право воевать в Сирии. Не осмелившись ни на секунду засомневаться в высшей мудрости лидера. В какой еще стране мира парламент вот так – без существенного обсуждения, без мучительных колебаний и взвешивания всех за и против, да еще и единогласно, без единого воздержавшегося даже – одобрит драматический поворот в судьбе своей страны? Такие государства в мире еще есть, но их осталось немного, и они, мягко говоря, не пользуются уважением международного сообщества. Даже при принятии решения о вторжении в Афганистан в 1979 году в Политбюро были колебания, пришлось Андропову с союзниками уламывать Брежнева. Среди высокопоставленных сотрудников ЦК были те, кто считал это катастрофой. Но сегодня, видно, иные, еще более интересные времена.</p>	<p>A to może skutkować regionalną wojną, która może się przekształcić w wojnę światową.</p>
<p><i>Единогласие и его последствия</i> (Андрей Остальский – опубликовано 06.10.2015 http://www.svoboda.org/content/article/27286182.html)</p>	<p><i>Niedźwiedzia przysługa</i> (Andrzej Ostalski, SVOBODA.RU, „Forum” 2015, nr 21, s. 15).</p>

Tytuł w polskiej wersji językowej (nadany) wydaje się trafny, adekwatny do treści artykułu oraz jego konkluzji (również w wersji pełnej oryginału), unosi on też konotacje rosyjskości. Korespondując przy tym z powszechnym stereotypem²¹, może być również interpretowany jako element gry (por. znaczenie znanego Polakom frazeologizmu *niedźwiedzia przysługa*). Strona językowa przekładu nasuwa zastrzeżenia ze względu na poprawność i spójność, lecz zastrzeżenia przede wszystkim budzi pominięcie znaczących, bo zawierających również ocenę komentatora w kontekście samej Rosji i reakcji społeczeństwa rosyjskiego, fragmentów. Zabrakło więc konwencji gry strategicznej i przegranej walki – asocjacji, które przywołuje fraza przypisywana Napoleonowi (leksem *bijatyka* uruchamia zupełnie inną sferę skojarzeń). Bez wyraźnie wskazanego prawdopodobieństwa skutków interwencji jako efektu podstępnego planu Kremla,

²¹ W tym miejscu warto zasygnalizować znaczenie niedźwiedzia w stereotypowym postrzeganiu Rosji i Rosjan oraz wartość tzw. Niedźwiedziej metafory dla samych Rosjan. Ciekawe spostrzeżenia zawiera książka A. de Lazariego, O. Riabowa, M. Żakowskiej, *Europa i niedźwiedź*, Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, Warszawa 2013.

co mocno podkreśla Ostalski w swej wypowiedzi (zaznaczając, że są to dywagacje teoretyczne), bez nawiązania do zimnej wojny i groźby pogorszenia relacji z Zachodem, co z kolei jest ważne ze względu na ostatni akapit (pominięty w przekładzie), w którym mowa jest o decyzjach podejmowanych w tym okresie przez Komitet Centralny Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego i Biuro Polityczne niejednomyślnie, polski odbiorca zostaje pozbawiony tej wizji autora oryginału. Wszystkie informacje przysłania groźba wojny, która może przekształcić się w wojnę światową.

W tekście zaproponowanym przez „Forum” zabrakło wątku o możliwym niezadowoleniu rosyjskich sunnitów z powodu zaistniałej sytuacji. W pominiętym końcowym fragmencie autor artykułu rozważa znaczenie interwencji rosyjskiej dla Rosji. W tym wymiarze, jak sam przekonuje, ma on mniejsze znaczenie, ponieważ większość społeczeństwa jest zadowolona z decyzji podejmowanych przez prezydenta Putina. Znamienny jest tym bardziej wpis (jako wyraz euforii) na blogu ulubienicy Kremla, sportsmenki Marijany Naumowej *Ура! Дамаск наии! Ждем – СССР-2!*, będący jawnym nawiązaniem do aneksji Krymu i pojawiającego się na transparentach hasła *Крымнаии*. Większość społeczeństwa, podobnie jak rosyjski parlament, nie wyraża wobec decyzji prezydenta sprzeciwu i zastanawia się, w którym z państw taka sytuacja byłaby jeszcze możliwa i na ile liczą się one na arenie międzynarodowej. Zaskakuje więc brak jawnej oceny (negatywnej) interwencji rosyjskiej, a zarazem oceny planu Putina przez społeczeństwo rosyjskie. Czy przekład odwzorowuje tę samą rzeczywistość medialną?

Między oryginałem a przekładem – podsumowanie

Rozbieżności między tekstem oryginału i przekładu, a właściwie cała sfera nieprzekładu nie oznacza wyłącznie pominięcia informacji, lecz – w mojej ocenie – prowadzi do rozbieżności w zakresie przedstawianej rzeczywistości medialnej i kształtowania rzeczywistości medialnej w tekście przełożonym w ramach określonych norm kulturowych i komunikacyjnych. Za wybór tekstów prasowych i sposób językowego ujęcia informacji odpowiedzialność ponosi przede wszystkim redakcja. W tym zakresie chodzi o „ustalenie zasad interpretacji wydarzeń zgodnie z wypracowanym przez redakcję treściowym wzorcem komunikowania się z czytelnikiem. Redakcje zdają się ukrywać fakt, że są zaangażowane w określone wartości, że do czegoś czytelnika zachęcają, ustalają z nim swój obraz świata”²².

Rozważając problem rzeczywistości medialnej na podstawie zaproponowanego materiału, należy podkreślić więc specyfikę przekładu tekstów prasowych czy szerzej – medialnych, wynikającą z samej natury przekładu – jego ontologicznej intertekstualności oraz swoistości tekstów medialnych. Teksty medialne stanowią przy tym tę grupę

²² J. Mikułowski-Pomorski, *Zmieniający się świat mediów*, TAIWPN Universitas, Kraków 2008, s. 243.

tekstów, które najczęściej podlegają w przekładzie istotnym zmianom²³. Dokonywane zmiany nie wynikają jednak z braku ekwiwalentów i adekwatnych struktur językowych w języku przekładu. Najczęściej można w tym kontekście mówić o decyzjach tłumacza i/lub redakcji o celu tłumaczenia, funkcji tekstu przełożonego i zakresu włączanej informacji. Strefa nieprzekładu może więc obejmować zróżnicowane w swej wartości informacyjnej i językowej elementy tekstu wyjściowego, wpływając na medialną wizję świata w tekście przełożonym.

Bibliografia

- Balcerzan E., *Tłumaczenie jako „wojna światów”*. W *kręgu translatologii i komparatystyki*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2009.
- Bralczyk J., Wasilewski J., *Język w mediach. Medialność języka* [w:] *Dziennikarstwo i świat mediów*, red. Z. Bauer, E. Chudziński, TAIWPN Universitas, Kraków 2010.
- Chlebda W., *Ekwiwalencja i ekwiwalenty: między słownikiem a tekstami* [w:] *Na tropach translatów. W poszukiwaniu odpowiedników przekładowych*, red. W. Chlebda, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2011.
- Goban-Klas T., *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Lazari de A., Riabow O., Żakowska M., *Europa i niedźwiedź*, Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, Warszawa 2013.
- McQuail D., *Teoria komunikowania masowego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Mikułowski-Pomorski J., *Jak narody porozumiewają się ze sobą w komunikacji międzykulturowej i komunikowaniu medialnym*, TAIWPN Universitas, Kraków 2006.
- Mikułowski-Pomorski J., *Zmieniający się świat mediów*, TAIWPN Universitas, Kraków 2008.
- Nowak P., Tokarski R., *Medialna wizja świata a kreatywność językowa*, w: *Kreowanie światów w języku mediów*, red. P. Nowak, R. Tokarski, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2007.
- Pisarek W., *Wstęp do nauki o komunikowaniu*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Pstyga A., *Przekład w komunikowaniu medialnym: Wybrane zagadnienia na przykładzie polskich przekładów rosyjskich tekstów prasowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2013.
- Pstyga A., *Rzeczywistość medialna i medialny punkt widzenia a przekład* [w:] *Międzyjęzykowe i międzykulturowe konteksty współczesnego dyskursu publicznego*, red. A. Pstyga, U. Patocka-Sigłowy, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2017.
- Polszczyzna w tekstach przekładu*, t. V, seria *Słowo z perspektywy językoznawcy i tłumacza*, red. A. Pstyga, M. Milewska-Stawiany, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2016.

²³ Bogusław Skowronek, w pracy *Badania nad językiem w mediach po 1989 roku*, „Język Polski” 2015, z. 1–2, s. 117, podkreśla, że: „W kontekście ogromnego wpływu współczesnych mediów na świadomość społeczną szczególnie ważna i płodna badawczo wydaje się koncepcja medialnych obrazów świata oraz podkreślenie kreacyjnego charakteru wszelkich przekazów medialnych, także tych pozujących na informacyjne”.

Alicja Pstyga

Skowronek B., *Badania nad językiem w mediach po 1989 roku*, „Język Polski” 2015, z. 1–2.

Skowronek B., *Mediolingwistyka*, Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków 2013.

Skowronek K., Rutkowski M., *Media i nazwy, Z zagadnień onomastyki medialnej*, Lexis, Kraków 2004.